

FARKAS ZSÓFIA*

Diplomáciai menedék a latin-amerikai jogi kultúrában

Bevezetés

A diplomáciai jog fejlődésében és kodifikációjában is szerepet játszó, elveiben elismert, de jogi létét tagadva létezik az az intézmény, amely a latin-amerikai államok jogi kultúrájának köszönhetően időről időre a nemzetközi jogi gondolkodás középpontjába kerül. A diplomáciai menedék létjogosultságát a 21. században már bármely európai állam megkérdőjelezné, ám Ecuador 2012 nyarán, Julian Assange révén bebizonyította, hogy Latin-Amerika mai napig őrzi a menedéknyújtás széleskörű „hagyományát”.

A latin-amerikai politikai kultúra az elmúlt évtizedekben is ösztönözte a 20. századi egyezményekkel regionálisan intézményesített diplomáciai menedék gyakorlatát. A Havana-, a Montevideo-, de elsősorban az 1954-es Caracas Egyezményre hivatkozva, a latin-amerikai államok többsége menedéket nyújt diplomáciai képviselőtén elsősorban politikai bűncselekményt elkövető egyéneknek. Pedro Carmona Kolumbia, Gustavo Noboa Bejarano a Dominikai Köztársaság, míg José Manuel Zelaya Rosales Brazília „vendégszeretettét” élvezhette, mielőtt a tárgyalások eredményeként elhagyhatták a területi államot. Haya de la Torre Nemzetközi Bíróság elé került ügye óta e három példa jeleníti meg a diplomáciai menedék legfőbb jogi vonásait, a latin-amerikai gyakorlat által betömött diplomáciai jogi rést, melyet a kodifikációs törekvések kudarcra hagyott a 21. századra.

A történelmi példák hangsúlyozása mellett jogi szempontból érdemes megvizsgálni azt, hogy mely államok élnek a diplomáciai menedék eszközével, nemzeti joguk/alkotmányuk milyen alapot szolgáltat a menedéknyújtáshoz. A latin-amerikai gyakorlat vizsgálata lehetőséget nyújt annak áttekintésére, hogy Latin-Amerika milyen nemzetközi jogi fórumokon, intézményeken keresztül igyekszik érvényt szerezni regionális szokásának/szokásjogának(?). Az Amerikai Államok Szervezete, annak emberi jogi bizottsága állandó helyszíne a latin-amerikai államok diplomáciai vetélkedésének, akár a diplomáciai menedék intézményét érintő kérdéseknek.

A diplomáciai képviselő épületeiben történő menedéknyújtást illetően a területi állam jogi opciói leszűkülnek: ellenállását kifejezve, kéri a menedékes kiadatását vagy elfogadva a küldő állam döntését, hivatalos menedéklevélben hozzájárul, hogy a menedékes elhagyja az állam területét. Mindkét jogi alternatívára számos példát szolgáltat a latin-amerikai gyakor-

---

* PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

lat, azonban a diplomáciai menedék kérdésében, minden tekintetben, az egyén védelme került előtérbe.

Diplomáciai menedék és Latin-Amerika

A diplomáciai menedék¹ beágyazódása a latin-amerikai jogi kultúrába az intézmény évszázados jogi fejlődésének eredménye. Latin-Amerika 21. századi politikai, gazdasági, társadalmi változásai a gyarmati korszak ellentmondásaiban gyökereznek. Az államok közti és államon belüli konfliktusok, az erős társadalmi polarizálódás, a kialakult és máig jellemző gazdasági és pénzügyi függőség, valamint a 20. század politikai folyamatai formálták a szubkontinens jogi kultúráját. A latin-amerikai államok hasonló elveket vallanak egyes jogi kérdésekben, köztük a diplomáciai menedék alkalmazásában és megítélésében. A latin-amerikai jogfejlődésre hatással lévő politikai, gazdasági és társadalmi változások jelentős mértékben befolyásolták a diplomáciai menedék megerősödését.²

A széles körű latin-amerikai gyakorlat áttekintése során a diplomáciai menedékekkel kapcsolatos ügyek jelentős része az egyes latin-amerikai államokban bekövetkezett politikai változásokhoz köthető. Kolumbiai követségre menekült a perui APRA³ párt alapítója, Victor Raúl Haya de la Torre; szászok kaptak menedéket diplomáciai képviselőként Pinochet hatalomátvételét követően Chilében; miközben 1980-ban kubai állampolgároknak a perui követségen menedékhez jutva nyílt lehetőségük elhagyni a szigetországot. A karibi-térség államaiban a nyolcvanas éveket követően kialakult diktatórikus rendszerek (az időszakok alatti üldözés és a rendszer előli menekülés) adtak lökést a diplomáciai menedék növekvő gyakorlatának.

A diplomáciai menedék latin-amerikai fejlődését jelentős mértékben befolyásolta, hogy az államok egyfajta „politika-formáló” eszközként tekintenek a diplomáciai menedékre. Ezen kifejezés alatt értendő, hogy a küldő állam a fogadó állam befolyásolására alkalmazza a diplomáciai képviselőtén történő menedék nyújtást, akár politikai vagy gazdasági érdekek is motiválják a diplomáciai menedék alkalmazását.

Regionális egyezmények

A diplomáciai menedék kérdése az első Pán-Amerikai Konferencián került előtérbe 1889-ben. Ennek eredményeként öt dél-amerikai állam⁴ írta alá a Montevideo Egyezményt, amelynek 17. cikke rendelkezik a diplomáciai menedékről. A részes államok kinyilvánították, hogy kizárólag politikai menekültnek nyújtható menedék diplomáciai épületben, a menedéknyújtó állam köteles a fogadó állam kormányát értesíteni, valamint a küldő állam joga

¹ A diplomáciai menedék a görög „*asylus*” szóból származik, amely egyfajta védett helyet jelölt, amely fölött földi hatalom nem rendelkezhetett. A diplomáciai védelem alapvetően az egyén védelmére fókuszál; a menedéknyújtás célja az egyén életének, szabadságának, biztonságának és integritásának védelme. A jogtudósok véleménye megoszlik arról, hogy a diplomáciai menedék tekinthető-e jogi eszköznek, továbbá arról, hogy a fogadó állam számára kötelezettséget jelent-e. Vö.: SATOW, Ernest Mason: *Satow's Diplomatic Practice*. Oxford University Press, Oxford, 2009.; ROCA DE CASTRO, Octavio Johnny: *El Asilo Político en el Ecuador y en América*. UEES University Press, Quito, 2007.; RONNING C., Neale: *Diplomatic Asylum. Legal Norms and Political Reality in Latin American Relations*. Martinus Nijhoff, the Hague, 1965.

² DEMBINSKI, Ludwik: *The Modern Law of Diplomacy*. Martinus Nijhoff Publishers, 1988. 247-251.

³ APRA: Amerikai Népi Forradalmi Szövetség (Alianza Popular Revolucionaria Americana)

⁴ Argentína, Bolívia, Peru, Paraguay és Uruguay.

kérni a menedékes szabad távozásának biztosítását.⁵

Az 1928-ban Havannában megkötött diplomáciai menedékről szóló egyezmény már 21 államot kötelez. Az egyezménybe foglalták a menedéknyújtás lehetőségét, szabályait, meghatározták a menedékül szolgáló helyek körét, azonban a büntettet minősítő állam megjelölése elmaradt.⁶

1933-ban a latin-amerikai államok a politikai menedékről szóló Montevideo Egyezményben⁷ megerősítették az 1928-as konvenció szabályait és a büntett minősítéséről döntő államként a menedéknyújtó államot jelölték meg. Bár a két egyezmény részletesen szabályozta a diplomáciai menedék nyújtását, a későbbi ügyekben felmerülő kérdések megválaszolására nem jelentett megoldást.

A diplomáciai menedéket érintő vitás kérdések eldöntésére fordult Peru és Kolumbia a hágai Nemzetközi Bírósághoz, ám a bírói testület a Menedékjog és Haya de la Torre ügyében hozott ítélete⁸ nem elégítette ki a latin-amerikai államokat, ugyanis a diplomáciai menedéket érintő legjelentősebb kérdésekre a bíróság nem adott tényleges választ. Így 1954-ben, a tizedik Amerikaiközi Konferencián, Caracasban újabb lépést tettek a latin-amerikai államok a diplomáciai menedék teljes körű intézményesítése felé. A konferencián elfogadott, diplomáciai menedékről szóló egyezmény jogként definiálja a diplomáciai menedéket, megfogalmazta a sürgősségre és a menedék nyújtás időtartamára vonatkozó legfőbb szabályokat, rendelkezett a menedékes kiadatásának lehetőségéről.⁹

A fenti három latin-amerikai egyezményt aláírók között tizenegy¹⁰ olyan állam van, amely mindháromat ratifikálta. A diplomáciai menedékről szóló konvenciók érdekessége, hogy bár az Egyesült Államok hevesen tiltakozik a diplomáciai menedék intézménye ellen, az 1928-as Havanna Egyezményt aláírta és a 20. században számos olyan ügyet találunk (Latin-Amerikát érintően is), melyben az amerikai kormány nyújtott menedéket diplomáciai képviselőtén.

Hasonlóságok – ellentmondások

A latin-amerikai jogi kultúrát formáló diplomáciai menedéknyújtás illetően, a 20. századi ügyek vizsgálata révén, általános jellemzők és alapvető hasonlóságok mutathatók ki a szubkontinens államainak szerteágazó gyakorlatában. Az eddigiekben rendelkezésemre álló szakirodalomban fellelhető körülbelül 30 latin-amerikai ügy¹¹ részletes áttekintése alapján, a leg-

⁵ Question of Diplomatic Asylum. Report of the Secretary-General. Part II. Report of the Secretary-General Prepared Pursuant to Operative Paragraph 2 of General Assembly Resolution 3321 (XXIX). 22 September 1975. Thirtieth session. <http://www.unhcr.org/protection/historical/3ae68bf10/question-diplomatic-asylum-report-secretary-general.html>. (2018. 01. 15.)

⁶ Convention on Asylum, 20 February 1928. <http://www.refworld.org/docid/3ae6b37923.html>. (2018. 01. 15.)

⁷ Convention on Political Asylum, 26 December 1933. <http://www.refworld.org/docid/4f3d180a2.html>. (2018. 01. 15.)

⁸ Vö.: International Court of Justice. Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders. Asylum Case (Colombia/Peru). Judgment of November 20th, 1950. <http://www.icj-cij.org/files/case-related/7/007-19501120-JUD-01-00-EN.pdf>. (2018. január 15.); International Court of Justice. Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders. Haya de la Torre Case (Colombia/Peru). Judgment of June 13th, 1951. <http://www.icj-cij.org/files/case-related/14/014-19510613-JUD-01-00-EN.pdf>. (2018. 01. 15.)

⁹ Convention on Diplomatic Asylum, 28 March 1954. http://www.oas.org/en/sla/dil/inter_american_treaties_A-46_diplomatic_asylum.asp. (2018. 01. 15.)

¹⁰ Brazília, Costa Rica, Ecuador, El Salvador, Guatemala, Haiti, Mexikó, Panama, Paraguay, Peru és a Dominikai Köztársaság.

¹¹ A kutatás tárgyát képező ügyek köre kizárólag azon esetekre korlátozódik, amelyekben valamely latin-amerikai állam állampolgára kapott menedéket diplomáciai épületben.

több esetben (hét diplomáciai épületben történő menedéknyújtás alkalmával) Venezuela szerepelt területi államként a diplomáciai menedéket érintő ügyekben. További öt ecuadori állampolgár, valamint 3-3 kubai, argentin és haiti államfő, politikai vezető kapott menedéket latin-amerikai ország képviselőtén az 1900-as évek óta. A menedéket nyújtó államok között néhány esetben szerepelt a Pápai Állam, Franciaország, Portugália és az Egyesült Államok, de az ügyek jelentős részében latin-amerikai országok kormányai döntöttek a diplomáciai menedék nyújtása mellett. Brazília öt, míg Kolumbia és Panama 4-4 menedékest fogadott be képviselőtén.

A küldő állam diszkrecionális jogaként¹² meghatározott diplomáciai menedék jelentősen leszűkíti a területi állam lehetőségeit a menedéknyújtást követően. A fogadó állam hosszas tárgyalásokba kezdhet a diplomáciai menedéket biztosító állammal, melynek eredményeként a menedékes, kiállított menlevél által elhagyhatja az állam területét, vagy a sikertelen tanácskozások az ügy megoldását hátráltató patthelyzetté válhatnak. A vizsgált esetek közül a menlevél kiadását kérő ügyekben általában a területi állam beleegyezett a menedékes szabad távozásába.

A menedéknyújtást követően a fogadó állam másik lehetősége, hogy a küldő államtól kérje állampolgára kiadatását. A vizsgált latin-amerikai ügyekben kevés alkalommal fordult elő, hogy a fogadó állam a tárgyalások során a kiadatásért folyamodjon. Ebben a kérdésben a latin-amerikai államok között egyetértés figyelhető meg: a diplomáciai menedéket nyújtó állam minden esetben tiltakozik a kiadatás ellen, ugyanakkor igyekezik elérni, hogy a menedékes elhagyja a fogadó állam területét.

A Latin-Amerikában gyakorolt diplomáciai menedék vizsgálata során kiemelhető négy olyan ügy az elmúlt húsz évből, amelyek hangsúlyozzák azt, hogy a szubkontinens jogi kultúrájában milyen helyet foglal el a diplomáciai menedék; milyen esetekben döntenek az államok a menedéknyújtás mellett; hol és hogyan igyekeznek érvényre juttatni érdekeiket, amelyekhez eszközként számos esetben a diplomáciai menedéket alkalmazzák.

Nemzetközi szervezetek és bíróságok

A Nemzetközi Bíróság Menedékjog és Haya de la Torre ügyében hozott ítéletei óta a latin-amerikai országok kevésbé látnak lehetőséget arra, hogy a hágai bírói testület, diplomáciai menedék kérdésében, számukra elfogadható és irányadó döntéssel szolgál. Ennek ellenére 2009-ben Honduras diplomáciai kapcsolatokat érintő kérdésekkel fordult a bírósághoz, Brazília Zelaya elnöknek nyújtott menedékét illetően.

José Manuel Zelaya 2009. június 28-án a hondurasi katonaság puccsal eltávolította az elnöki posztról, aki ezt követően Costa Ricába vonult száműzetésbe. 2009 szeptemberében azonban titokban visszatért Hondurasba és Tegucigalpában a brazil követségen kapott menedéket. Ezt követően a hondurasi kormány 10 napos határidőt adott Brazíliának Zelaya elnök kiadatására. Ennek elutasítása után, Honduras 2009. október 28-án beadványt nyújtott be a hágai Nemzetközi Bíróságnak, amelyben a beavatkozás tilalmának megsértésével vádolta Brazíliát, hivatkozva a diplomáciai kapcsolatokról szóló Bécsi Egyezmény (1961) 3. és 41. cikkére.¹³

A Zelaya-ügy esetében megmutatkozik, hogy bár a latin-amerikai államok regionális egyezményeik révén elfogadják a diplomáciai menedék intézményét, azaz a küldő állam jo-

¹² Convention on Diplomatic Asylum, 28 March 1954. (Caracas) Article II.

¹³ Application Instituting Proceedings by the Republic of Honduras against the Federative Republic of Brazil. <http://www.icj-cij.org/files/case-related/147/15935.pdf> (2018. 02. 20.)

gát arra, hogy diplomáciai képviselőt nyújtson, ennek ellenére Honduras a Nemzetközi Bírósághoz intézett beadványában nem hivatkozik ezen konvenciókra. Ennek egyik oka abban keresendő, hogy az 1928-as Havanna Egyezmény a diplomáciai menedéket érintő eddigi ügyekben sem szolgáltatott kellő alapot a bíróság ítéletei szerint. Továbbá lehetetlenné vált a hivatkozás az 1954-es Caracas Egyezményben foglalt szabályokra és elvekre, mivel Honduras (Brazíliával ellentétben) eddig még nem ratifikálta az egyezményt.

A Bécsi Egyezményből¹⁴ kiemelt cikkek azonban kifejezik Honduras azon szemléletét, hogy a Brazília által nyújtott menedéket az állam joghatósága kiterjesztésének és ezáltal a hondurasi belügyekbe való beavatkozásnak tekinti. A hondurasi példa által megmutatkozik az a nemzetközi közösségen belüli megközelítés, hogy a diplomáciai menedék a fogadó állam szuverenitásának megsértését jelenti, és amennyiben az extraterritorialitás „eszközének” tekintett, úgy a nemzetközi jogban tiltott és elfogadhatatlan. Ezen gondolatmenetet követve, megmutatkozik az az ellentmondás, hogy a latin-amerikai államok bár egyezményes formában intézményesítették a diplomáciai menedéknyújtást és alkalmazzák is, azt tágabb diplomáciai jogi vitákban háttérbe szorítják. Természetesen az állami szuverenitás és annak megsértésének kérdése a latin-amerikai jogi kultúrában is elsőbbséget élvez a diplomáciai menedék biztos alapjai ellenére.

Az ügy kimenetelét tekintve, Zelaya brazil követségen való tartózkodása és politikai követői azonban veszélyt jelentettek a Roberto Micheletti-kormányra, ezért engedélyezték Zelaya elnök hivatalban maradását a választásig és az új kormányalakításig. Porfirio Lobo 2009. november 29-i győzelmét követően, 2010. január 27-én Zelaya ismét száműzetésbe vonult a Dominikai Köztársaságba. Zelaya távozása után, Honduras 2010. április 30-án visszavonta indítványát a Nemzetközi Bíróságnál.¹⁵

Mivel a Zelaya-ügyben a bíróságnak nem kellett ítéletet hoznia, megállapítható, hogy Honduras elsősorban a nyomásgyakorlás céljából fordult a bírói testülethez. Zelaya elnök széleskörű politikai támogatottsága komoly veszélyt jelentett az állam belpolitikai stabilitásának megőrzésére, így a választásokat és a száműzetésbe vonulást követően, Hondurasnak már nem állt érdekében egy, akár évekig elhúzódó, bírósági ügy lefolytatása.

A Nemzetközi Bírósághoz fordulás mellett a szubkontinens államaira jellemző, hogy politikai, diplomáciai és további (pl. gazdasági) vetélkedéseik színterének regionális szervezetet választanak, akár diplomáciai menedéket érintő esetekben is. Az ecuadori közigazdász Alberto Dahik Garzosi az Amerikai Államok Szervezetének emberi jogi testületéhez fordult 1999-ben, bár beadványa a bizottság általi elutasítással ért véget.

Alberto Dahik Garzosi, ecuadori miniszterelnök-helyettest 1995 júliusában vesztegetéssel és hivatalával való visszaéléssel vádolta a Nemzeti Kongresszus, melynek eredményeképp a Legfelső Bíróság október 11-én kiadta az előzetes letartóztatásról szóló határozatát. Ekkor Garzosi Costa Ricába menekült, majd 1996. március 29-én politikai menedéket kapott. Alberto Dahik Garzosi és ügyvédje 1999 októberében feljelentést tett az Emberi Jogok Amerikai Bizottságánál azon indokkal, hogy Ecuador számos egyezményben foglalt emberi jogokat sértett az ellene folytatott eljárás során. Ecuador, a Bizottságnak intézett vá-

¹⁴ Bécsi Egyezmény a diplomáciai kapcsolatokról 41. cikk 1. Kiváltságainak és mentességeinek sérelme nélkül kötelessége e kiváltságokban és mentességekben részesülő minden személynek, hogy tiszteletben tartsa a fogadó állam törvényeit és más jogszabályait. Ugyancsak kötelessége, hogy tartózkodjék a fogadó állam belügyeibe való beavatkozástól.

¹⁵ BEHRENS, Paul: The Law of Diplomatic Asylum – a Contextual Approach. *Michigan Journal of International Law* Vol. 35., 2 (2000) 359-360.

laszában, kiemelte, hogy a kérelmező nem merítette ki a rendelkezésre álló belső jogi eszközöket, ezért Garzozi visszatérését és az ecuadori bíróság előtti jogérvényesítését követelte, mindezek tekintetében pedig a Bizottsághoz intézett kérésében a feljelentés elutasítását kérte. A Bizottság joghatóságának megállapítását követően, az ügy vizsgálatának eredményeként, elfogadhatatlannak minősítette Alberto Dahik Garzozi beadványát.¹⁶

A szervezet emberi jogi bizottságáig jutott Garzozi-ügy elsősorban nem a diplomáciai menedéket érinti, hanem az ecuadori közigazdász elleni eljárás emberi jogi aspektusait. Ennek ellenére hangsúlyozandó, hogy a Garzozinak nyújtott menedék lehetőségként szolgált a menedékesnek arra, hogy ügyét az Amerikai Államok Szervezetének Emberi Jogi Bizottsága elé vigye. Az elutasított indítvány mellett azonban a Costa Rica által nyújtott menedék is számos megkérdőjelezhető.

Gazdasági bűncselekmények

A Caracas Egyezmény bár meghatározza, hogy diplomáciai menedék csak politikai büntetet elkövető egyénnek nyújtható és a latin-amerikai ügyek többségében is ez a jellemző, azonban számos gazdasági bűncselekményt (vesztegetés, korrupció, hűtlen kezelés) elkövető állampolgár kapott már menedéket diplomáciai képviselőn. Ez elsősorban a kilencvenes években vált jellemzővé Latin-Amerikában és erre a Garzozi-ügy szolgál legkiemelkedőbb példaként.

A gazdasági bűncselekménnyel vádolt Gustavo Noboa diplomáciai menedék ügye számára kedvezőbben alakult, mint az Amerikai Államok Szervezetéhez fordult Garzozié. Dr. Gustavo Noboa Bejarano 2000. január 21-én, indián és katonai felkelés következtében vette át a hatalmat Ecuadorban. A széleskörű politikai támogatást élvező Noboa ellen azonban 2003-ban a Legfelső Bíróság, hűtlen kezelés miatt, eljárást kezdett, melynek eredményeként előzetes letartóztatást helyezett kilátásba. Ezt követően Noboa elnököt a dominikai nagykövetség tanácsosa fogadta be rezidenciáján Quitoban. A dominikai kormány 2003. augusztus 11-én értesítette Ecuador a diplomáciai menedéknyújtásról, valamint kérte a Caracas Egyezményben foglaltak betartását, így Gustavo Noboa nevére történő menlevél kiadását és a szabad távozás biztosítását. Az ország elhagyását biztosító dokumentumok kibocsátását követően, Noboa elnök a Dominikai Köztársaságba utazhatott.¹⁷

A diplomáciai menedék gyakorlatában bekövetkezett változások és új sajátosságok megjelenése mutatja, hogy a latin-amerikai államok egyedi utat követnek e területen. Miután a 20. század második felében kudarcba fulladt a diplomáciai menedék kodifikációja és a nemzetközi közösség jelentős része tagadja létét, valamint mellőzi annak gyakorlatát, így a diplomáciai menedék fejlődése nagyrészt a latin-amerikai államok révén kaphat új irányt még a fennálló ellentmondások ellenére is.

Nyilatkozatok, hivatkozási alapok

A latin-amerikai jogi kultúra sokszínűségét mutatja, hogy bár a diplomáciai menedék kérdésében a szubkontinens államai azonos elveket vallanak és követik az egyezményekben lefektetett szabályokat, ennek ellenére egy-egy, diplomáciai képviselőn nyújtott menedék ügyben eltérő véleményeket, gyakran ellentmondó nyilatkozatokat fogalmaznak meg. A diplo-

¹⁶ ROCA DE CASTRO, 2007. 50-66.; Inter-American Commission on Human Rights. Organization of American States. Report No. 93/01, Petition 12.259, Alberto Dahik Garzozi, Ecuador, October 10, 2001. <http://cidh.org/annualrep/2001eng/Ecuador12259.htm>. (2018. 02. 20.)

¹⁷ Uo. 70-76.

máciai menedéknyújtás alapját megjelölve, általában nemzetközi egyezményekre, általuk elfogadott elvekre utalnak. A Noboa-ügyben a menedéket biztosító Dominikai Köztársaság az 1954-es Caracas Egyezményben foglalt szabályokra és elvekre hivatkozott. Ezzel szemben a diplomáciai menedéket megkérdőjelezendő nyilatkozatokban mutatkozott meg a két állam Noboa-ügyben tanúsított hozzáállása. Ellentmondások elsősorban Ecuador részéről felfedhetők: miközben az egykori konzuli irodavezető, Nina Pacari a tárgyalások elutasítását hangsúlyozta, az új vezető Patricio Zúquílinda felvetette a menlevél kiadásának lehetőségét a nemzetközi normák figyelembe vétele mellett. Az ecuadori álláspont kialakítását jelentősen befolyásolták Lucio Gutiérrez elnök állásfoglalásai, aki bár tagadta, hogy Noboa politikailag üldözött lenne (bár így latin-amerikai jog szerint menedéket is kaphat diplomáciai képviselőten), végül a menedék tényét elfogadva a szabad távozás biztosításának vizsgálata és lehetősége mellett döntött.¹⁸

A Carmona-ügyben a diplomáciai menedék legfontosabb aspektusára, a büntett minősítésére helyeződött a hangsúly. Bár a Montevideo Egyezmény (1933) 2. cikke kimondta, hogy a politikai büntett eldöntése a menedéknyújtó állam feladata, e tekintetben az eltérő nézetek gyorsan kiütözköznek egy-egy ügyben. Pedro Carmona venezuelai állampolgár 2002 áprilisában megpróbálta eltávolítani Hugo Chávezt elnöki pozíciójából, amiért a venezuelai bíróság Carmonat házi őrizetbe helyezte. Azonban 2002. május 26-án a kolumbiai kormány menedéket nyújtott Carmonának a caracasi követségén. Miközben Kolumbia részéről Guillermo Fernández de Soto külügyminiszter a nemzetközi joggal összhangban lévő diplomáciai menedéknyújtást hangoztatta, miközben a venezuelai külügyminiszter, Luis Alfonso Dávila, a diplomáciai menedék ellen tiltakozva, tagadta, hogy Carmona esetében fennállt volna a politikai üldöztetés vagy annak esetében az egyén élethez való jogának megsértése. Venezuela Carmona elleni büntetőjogi vádakra hivatkozva, teljes mértékben elutasította Kolumbia menedéknyújtását, amely mindössze néhány napig tartott, aminek eredményeképpen Pedro Carmona Kolumbiába menekült.¹⁹

A latin-amerikai ügyek esetében a diplomáciai menedék hivatkozási alapjaként megjelölt jogforrások, egyezmények révén láthatóvá válnak a részes államok szemlélete és magatartása az egyes esetekben. A Carmona-ügyben megnyilvánuló venezuelai vezetés nyilatkozatai bizonyítják a diplomáciai menedék azon aspektusát, hogy a fogadó állam döntési és cselekvési lehetőségei leszűkülnek a menedéknyújtást követően. A latin-amerikai egyezményes jog biztosítja a küldő államnak a menedéknyújtás jogát, a sürgősség feltételének vizsgálatát és a menedéket kérő egyén általi büntett minősítését. Ezzel szemben a fogadó állam számára, elsősorban már a diplomáciai menedék jogi alapját megkérdőjelezendő ügyekben, kevés lehetőség nyílik a menedék megszüntetésére vagy a menedékes kiadatására.

Jövőkép

A Latin-Amerikában elismert és gyakorlott diplomáciai menedék áttekintése révén az elfogadott elvek, szabályok és normák létezése, valamint az ügyek kimenetelében megfigyelhető hasonlóságok ellenére, gyakori ellentmondások fedezhetők fel. Porcino szerint a diplomáciai menedéket elismerők körében is léteznek nézeteltérések magának a diplomáciai mene-

---

¹⁸ Uo. 73-74.

¹⁹ KOVÁCS Péter – ÁDÁNY Tamás Vince: *The Non-Customary Practice of Diplomatic Asylum*. In: Paul Behrens (ed.): *Diplomatic Law in a New Millennium*. Oxford University Press, Oxford, 2017. 183.

déknak a jelentésében, a nemzetközi jogban való létezésében.²⁰ A további gyakorlatot és fejlődését illetően, állandó dilemmát jelent a diplomáciai menedék nemzetközi közösségen belüli elfogadottsága, s ezáltal a jövőbeli intézményesülése és kodifikációja.

Ennek ellenére a diplomáciai menedék széles körben elfogadott jogi intézményként definiálható a latin-amerikai jogi kultúrában. A jogtudósok szerint a szubkontinensre jellemző politikai instabilitás, belső ellentétek, gazdasági válságok és a folyamatosan erősödő társadalmi feszültségek a jövőben is lehetőséget adnak a diplomáciai menedék gyakorlatára. A felsorolt bel- és külpolitikai problémákkal való küzdelemben tekinthető a diplomáciai menedék egy biztonsági szeleppnek, hiszen az elkövetett politikai bűntettek ellenére az egyén bízhat abban, hogy valamely latin-amerikai állam érdekének tekinti a védelmét és a diplomáciai képviselőt menedéket kérve, lehetősége nyílik a területi államot elhagyni.

Összegezve a latin-amerikai diplomáciai menedék gyakorlatának áttekintése révén bemutatott jellemzőket, hasonlóságokat, eltéréseket és ellentmondásokat, Angela Rossito fejezi ki leghatásosabban annak jövőképét. A diplomáciai menedékről szóló tudományos munkájának konklúziójában fogalmazta meg, hogy az eddigiekben kialakított jogi keretekkel és a diplomáciai menedék terén követett politikával való felhagyás abszurd javaslat/cselekedet lenne, hiszen a diplomáciai menedék eddig elért „hasznát” felülmúlná a megszüntetés költsége.²¹

ZSÓFIA FARKAS

Diplomatic Asylum in Latin American Legal Culture

(Summary)

In the development of diplomatic law, there exists a legal institution accepted and practiced mostly in Latin-America but the diplomatic asylum has divided the international community since the second half of the 20th century. The Latin American political culture makes diplomatic asylum to be practiced by instituting its legal norms and principles in regional conventions. Most states in Latin America grant a person asylum at diplomatic premises by referring to the articles and rules of Havana or Caracas Conventions. Since the judgments of the International Court of Justice in the Asylum and Haya de la Torre cases, there have been many other examples of diplomatic asylum in Latin America that show the legal aspects of this “right” and fill the gap of the codification failure of this institution.

Besides historical examples it is important to show the equivalent characteristics of the Latin American cases, to identify the legal opportunities of the territorial states after diplomatic asylum has been granted, and to reveal contradictions that constitute and influence the future of diplomatic asylum.

---

²⁰ PORCINO, Peter: Toward Codification of Diplomatic Asylum. *New York University Journal of International Law and Politics* Vol. 8., (1975-76) 435.

²¹ ROSSITO Angela M.: Diplomatic Asylum in the United States and Latin-America: a Comparative Analysis. *Brooklyn Journal of International Law* Vol. 13., (1987) 135.